

111/1997. (VI. 27.) Korm. rendelet

a tanári képesítés követelményeiről

A Kormány a felsőoktatásról szóló, többször módosított 1993. évi LXXX. törvény 72. §-ának *d)* pontjában foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendeli el:

1. § (1) A tanári képesítés megszerzésére irányuló képzés az általános pedagógiai-pszichológiai, a szakmódszertani és az iskolai gyakorlati képzést magában foglaló, egyetemi és főiskolai szintű alapképzésben, illetve kiegészítő alapképzésben folytatható olyan képzés, amely a tanári tevékenység gyakorlására készít fel.

(2) A tanári képesítés követelményeit e rendelet *melléklete* tartalmazza.

2. § (1) Az egyes tudomány-, művészeti és egyéb területek (a továbbiakban: szakterület) alapképzési szakjainak képesítési követelményeit külön jogszabályok határozzák meg.

(2) A tanári képesítés egyetemi vagy főiskolai végzettséget nem ad, a szakterületek alapképzési szakjainak végzettségi szintjét nem változtatja meg.

3. § (1) Tanári szakképzettség a szakterületek alapképzési szakjainak képesítési követelményei, valamint - a gyógypedagógiai terület kivételével - az e rendelet mellékletében meghatározott tanári képesítés követelményeinek teljesítése esetén szerzhető.

(2) Az e rendelet mellékletében meghatározott követelményeken túl a szakterületek alapképzési szakjainak képesítési követelményeiről szóló jogszabályok további követelményeket is meghatározhatnak.

4. § (1) A tanári képesítés megszerzésére irányuló képzés

a) a szakterületek alapképzési szakjaival párhuzamosan vagy - kiegészítő alapképzés keretében - attól időben elkülönülve,

b) a szakterületek alapképzési szakjainak képesítési követelményeiben tanár szakként meghatározott szakon kizárólag a szakterületi képzéssel együtt

folyhat.

(2) A tanári képesítés megszerzésének szervezeti kereteit a felsőoktatási intézmény saját hatáskörében szabályozza.

5. § (1) A tanári képesítés megszerzésére irányuló képzésnek a 4. § (1) bekezdés *a)* pontjában meghatározott formáját a felsőoktatási intézmény az adott alapképzési szak szakindítási engedélye birtokában folytathatja. A tanári képesítés megszerzésére irányuló képzés indítása tekintetében a szakindításra vonatkozó jogszabályok az irányadók.

(2) A 4. § (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott tanár szakok esetében a képesítési követelmények meghatározására, illetőleg a szakindításra vonatkozó jogszabályokat kell alkalmazni.

6. § (1) A 4. § (1) bekezdés *a)* pontjában foglaltak szerint szerzett tanári képesítést külön oklevél ismeri el. Ezen oklevélben a tanári szakképzettséget az alapképzési oklevélben megnevezett szak egyidejű megjelölésével kell feltüntetni.

(2) A több szakterületen szerzett tanári szakképzettséget külön oklevél ismeri el.

7. § (1) E rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

(2) Az e rendelettel meghatározott követelményeket az 1998/99. tanévben a tanári képesítés megszerzésére irányuló képzést megkezdő évfolyamokra, a következő években fokozatosan a magasabb évfolyamokra is alkalmazni kell.

(3) A tanári képesítés követelményeit az egyes szakterületek alapképzési szakjainak a képesítési követelményeiről szóló jogszabályokban a tanár szakként meghatározott szakok esetében is érvényesíteni kell.

Melléklet a 111/1997. (VI. 27.) Korm. rendelethez

A tanári képesítés követelményei

1. A képzési cél

A tanárképzés általános célja olyan pedagógusok képzése, akik felkészültek arra, hogy a hazai általános képzést, illetve szakképzést folytató intézményekben az 5-12. (13.) évfolyamok, illetve a szakképző évfolyamok tanulóinak a szakrendszerű oktatásában, valamint az iskolarendszeren kívüli képzésben a szakterületi képzettségüknek megfelelő területe(ke)n nevelő- oktató munkát végezzenek. A tanári képesítés megszerzésére irányuló képzés célja olyan tanárok képzése, akik magas szintű, továbbépíthető elméleti és gyakorlati tudással, széles körű pszichológiai, pedagógiai és általános műveltséggel, informatikai, munkajogi és gyermekjogi alapismeretekkel rendelkeznek; képesek szakterületi felkészültségük pedagógiai alkalmazására, a tanulók megismerésére, megbecsülésére, személyiségük fejlesztésére, tanórai és tanórán, iskolán kívüli munkájuk differenciált irányítására, hatékony pedagógiai módszerek, eljárások alkalmazására; rendelkeznek a családi, pályaválasztási, szociális és nevelési tanácsadói, gyermek- és ifjúságvédelmi iskolai feladatok ellátásához, illetve ezek intézményeivel való együttműködéshez szükséges alapismeretekkel; akiknek személyisége érett, autonóm, kreatív; akik képesek önmaguk és tudásuk folyamatos megújítására, az emberi, társadalmi, nemzeti alapértékekkel való azonosulásra és azok közvetítésére.

2. A képzési idő

A képzés összóraszáma: legalább 600 óra, két szakon egyidejűleg folyó képzésben összesen legalább 765 óra, tanári képesítés birtokában újabb szakon legalább 165 óra.

A képzési idő a szakterületi képzéssel együtt folyó, illetve azzal párhuzamosan megkezdett képzésben legalább 6 félév, a kiegészítő alapképzés keretében megkezdett képzésben legalább 4 félév.

A képzési idő magában foglalja a kötelező, a kötelezően választandó és szabadon választható tantárgyak elméleti és gyakorlati óráit, valamint a kötelező egyéni és csoportos gyakorlatok idejét. A gyakorlati jellegű foglalkozások aránya a képzési időnek legalább 60%-a.

3. A képzés főbb tanulmányi területei és arányai

3.1. Pedagógiai és pszichológiai általános elméleti és gyakorlati ismeretek, képességek megszerzésére irányuló képzés

Területei:

a) *A pedagógia, a pszichológia és ezek határtudományainak elméleti alapjai:* a pszichológia alapjai; a személyiség és fejlődése; a nevelés- és oktatáspszichológia, a nevelés- és oktatásszociológia alapjai; szociálpszichológia az iskolában; a nevelés történeti, filozófiai, elméleti alapjai; az oktatás elméleti alapjai; a hazai oktatás rendszere, irányítása, szabályozása, intézménytípusai; a vezetés- és szervezésemélet, az informatika pedagógiai vonatkozásai.

b) *A nevelő tevékenység feladataira felkészítés elmélete és gyakorlata:* a tanulók megismerése és differenciált fejlesztése; osztályfőnöki munka; iskolai pedagógiai program kidolgozása, alkalmazása, fejlesztése; iskolai mentálhigiéne, egészséges életvitel, környezeti nevelés; a nehezen nevelhető gyermek; gyógypedagógiai problémák felismerése; gyermek- és ifjúságvédelem; napközi otthoni, tanulószobai és kollégiumi nevelés; tehetséggondozás, felzárkóztatás; felnőttnevelés; médiapedagógia; pályapedagógia.

c) *Képességfejlesztés a tanulási-tanítási folyamat tervezése, szervezése, irányítása, értékelése terén:* motiválás, aktivizálás, differenciálás, individualizálás; helyi tanterv, tantárgyi programok, taneszközök kidolgozása, alkalmazása, fejlesztése; oktatástechnikai eszközök használata; ellenőrzés, értékelés, osztályozás, mérés.

d) *A tanárjelölt személyiségének fejlesztése:* önismeret; kommunikáció, beszédtechnika; kapcsolatok kezelése az iskolán belül és kívül, csoportdinamika; nevelői attitűd; mentálhigiéne, konfliktusok kezelése; pedagógiai döntések, vezetés, szervezés; innováció, alkotás.

Időkerete: legalább 330 óra, melyben a dominánsan elméleti, illetve gyakorlati jellegű foglalkozások mennyisége legalább 40-40%.

E tanulmányi terület követelményei minden szakterületen azonosak, így ezeket a tanári képesítés több szakterületen történő megszerzése esetén is csak egyszer kell teljesíteni.

3.2. Szakmódszertan (tantárgypedagógia)

Területei:

a) az adott szakhoz kapcsolódó műveltségi, illetve képzési területe, az ezekből kialakítható tantárgyak oktatásának legfontosabb tartalmi, elméleti, metodikai oktatástechnológiai témakörei, kapcsolódva a szakterületi, illetve a pedagógiai és pszichológiai általános képzés, valamint az iskolai gyakorlatok területeihez is;

b) az adott szakot a rokon szakok, tantárgyak, illetve műveltségterületek vagy szakmacsoportok rendszerében átfogóan, integráltan elhelyező stúdium (pl. ember és társadalom, ember és természet, művészetek, műszaki szakképzés),

c) e rendelet 4. § (1) bekezdése a) pontjában foglalt képzés esetén a fentiekén kívül az adott szakterületi képesítési követelményekben foglalt szakismereteknek az oktatás, illetve szakképzés szempontjából szükséges kiegészítése vagy összerendezése is.

Időkerete: szakonként összesen a 4. § b) pontjában foglalt képzés esetén legalább 120, a 4. § a) pontjában foglalt képzés esetén legalább 150 óra, ebből az a) terület legalább 90 óra, a b) terület legalább 30 óra, a c) terület legalább 30 óra.

A dominánsan elméleti, illetve gyakorlati jellegű foglalkozások mennyisége legalább 40-40%.

3.3. Iskolai gyakorlatok

Formái:

a) *Iskolában vezetőtanár irányításával végzett csoportos nevelési-oktatási és önálló tanítási gyakorlat*: mely a képző intézmény gyakorlóiskolájában vagy az általa felkért iskolában vezetőtanár irányításával csoportosan, illetve egyénileg történik, s az általános és középiskolai, illetve a szakképzésben részt vevő, különböző életkorú és fejlettségű tanulók nevelésével-oktatásával és az adott szakhoz tartozó iskolai tantárgyakkal kapcsolatos tanári munka megfigyelését, elemzését, továbbá az önállóan megtartott tanítási gyakorlatot foglalja magában.

b) *Összefüggő egyéni (külső) iskolai gyakorlat*: mely az a) pontban foglalttól eltérő, más oktatási-nevelési intézményben a képző intézmény által megbízott pedagógus munkájához kapcsolódóan, az oktatási-nevelési intézmény, a nevelőtestület, illetve a gyermekek vagy tanulók mindennapi tevékenységi körében, időben összefüggő nagyobb egységekben, egyénileg történik.

Időkerete: összesen legalább 150 óra, ebből az a) formában legalább 90 óra, amelyből 45 óra az általános jellegű gyakorlat és szakonként 45 óra az adott szakhoz tartozó tantárgyak tanításával kapcsolatos gyakorlati foglalkozás, ennek keretében 15 óra az önállóan megtartott tanítás; a b) formában legalább 60 óra, illetve 4 hét.

3.4. Két vagy több szakon egyidejűleg folyó képzésben vagy korábban szerzett tanári, illetve más pedagógusi oklevél birtokában újabb szakon a tanári képesítés főbb tanulmányi területeinek követelményei:

a) Más szakkal egyidejűleg vagy azt követően végzett újabb szakon a 3.2. pont követelményeit, valamint a 3.3. a) pontban foglalt követelmények közül a vezetőtanár irányításával az adott szakhoz tartozó tantárgyak tanításával kapcsolatos 45 órás gyakorlatot, ennek keretében a 15 óra önálló tanítási gyakorlatot kell teljesíteni.

b) Főiskolai szintű tanári szakképzettségre épülő egyetemi kiegészítő alapképzésben

- az e rendelet hatálybalépése előtt szerzett főiskolai szintű tanári oklevéllel rendelkezők esetében a képző intézmény az alábbi területeken támaszthat követelményeket:

a 3.1. és 3.2. pont követelményei közül a magasabb korosztályra vonatkozó fejlődés- és neveléslélektani, illetve pedagógiai és tantárgypedagógiai területen;

a 3.3. a) pont követelményei közül a szakhoz kapcsolódó hospitálási és önálló tanítási iskolai gyakorlatok területén;

- az e rendelet alapján szerzett főiskolai szintű tanári oklevéllel rendelkezők esetében a tanári képesítés követelményei teljesítettnek tekintendők.

c) Más pedagógus szakkal egyidejűleg vagy azt követően folytatott tanári képesítés megszerzésére irányuló képzésben a követelmények alól az intézmény - a 3.4. a) pontban foglaltak kivételével - részben vagy egészében felmentést ad.

4. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben az e mellékletben, valamint az adott szak képesítési követelményeiben foglaltak figyelembevételével előírt - részben egymásra épülő, részben egymástól független - aláírások, gyakorlati minősítések megszerzéséből, kollokviumokból, továbbá a pedagógiai és pszichológiai tárgyakból tett komplex szigorlatból és a tanári képesítésvizsgából tevődik össze.

4.1. A főbb tanulmányi területek szerinti kötelező ellenőrzési formák

- A 3.1. pontban foglalt területen legalább 5 kollokvium és 5 gyakorlati minősítés, ebből a 3.1. b), c) és d) pontban foglalt területeken legalább 1-1 gyakorlati minősítés szükséges; a 3.1. c) és d) pontban foglalt területen a gyakorlati minősítés három fokozatú.

- A 3.2. pontban foglalt területen legalább 2 kollokvium és 2 gyakorlati minősítés, ebből a 3.2. a) és b) területen legalább 1-1 kollokvium szükséges. A 3.2. a) területen a kollokviumra bocsátás feltétele a pedagógiai és pszichológiai komplex szigorlat teljesítése.

- A 3.3. pontban foglalt iskolai gyakorlatokon belül az *a*) formában végzett iskolai gyakorlatokon való részvételt a vezetőtanár alkalmanként a hallgató által vezetett hospitálási napló aláírásával igazolja. Az önálló tanítási gyakorlat az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése után kezdődhet meg, zárótanítással fejeződik be, amelyet a vezetőtanár és az intézmény oktatója együttesen, ötfokozatú jeggyel minősít. A *b*) formában végzett egyéni iskolai gyakorlat elvégzését az intézmény által megbízott pedagógus igazolja.

Az iskolai gyakorlatok egészét ötfokozatú jeggyel értékelt összegző gyakorlati minősítés zárja, amely a hallgató teljesítményeit a 3.3. *a*) és *b*) pontban foglalt területeken együttesen veszi figyelembe.

4.2. Kötelező szigorlat

A pedagógiai és pszichológiai tárgyakból komplex szigorlat.

A szigorlatra bocsátás feltétele az intézményi tantervben megállapított követelmények teljesítése, amelyben a pedagógiai tárgyak közül legalább 3, a pszichológiai tárgyak közül legalább 2 kollokvium letételét elő kell írni.

4.3. A szakdolgozat

A szakdolgozat olyan szakterületi vagy oktatási-nevelési témájú szakmai feladat megoldása, amelyben a hallgatónak tanúsítania kell, hogy tanulmányaira alapozva, a témájához kapcsolódó szakirodalom, illetve empirikus vizsgálatok vagy tapasztalatok feldolgozásával önállóan képes az adott szak tanításával, valamint a neveléssel összefüggő ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására. A szakdolgozat azonos lehet a szakterületen elfogadott szakdolgozattal, amennyiben az a fenti követelményeknek megfelel.

4.4. A tanári képesítővizsga

A tanári képesítővizsga a tanári képzés megszerzésére irányuló képzést lezáró záróvizsga, illetőleg a 4. § (1) bekezdés *b*) pontjában foglalt tanár szakokon a záróvizsga önálló része. A tanári képesítővizsgát legalább háromtagú tanári képesítő vizsgabizottság előtt kell letenni, melynek a 3.1. és a 3.2. pontban foglalt területek oktatói is a tagjai.

Két vagy több szak tanári képesítővizsgája összevont vizsgabizottság előtt, egy időben is történhet.

4.5. A tanári képesítővizsgára bocsátás feltételei:

- az adott szakon az intézményi tantervben foglalt szakterületi, valamint az általános követelmények teljesítése;
- a fenti 3. pontban foglalt követelmények teljesítése;
- a pedagógiai és pszichológiai komplex szigorlat letétele;
- a szakdolgozat elkészítése és a 3.1., valamint a 3.2. pontban foglalt területek szerinti bírálatot ellátott értékelése.

4.6. A tanári képesítővizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése;
- komplex szóbeli vizsga.

A vizsga tárgyai, témái különösen a szakterületi felkészültség pedagógiai alkalmazására, a szakhoz kapcsolódó iskolai tantárgy(ak) tervezésére, oktatására, taneszközeire; a hazai oktatás rendszerének, fejlesztésének problémátörténeti és összehasonlító elemzésére; a pedagógiai innovációra; a globális nevelési, oktatási problémákra; az iskolai gyakorlatok tapasztalataira irányulnak.

4.7. A tanári képesítővizsga eredménye

A pedagógiai és pszichológiai komplex szigorlat érdemjegyének, az iskolai gyakorlatokat összegző érdemjegyenek, a szakdolgozat és védése átlageredményének, a komplex szóbeli vizsga érdemjegyének (vagy ennek részleteire adott osztályzatok átlagának) egészre kerekített átlaga.

5. Meghatározások

E rendelet alkalmazásában:

gyakorlati jellegű foglalkozás: a gyakorlati óra, illetve a csoportos és egyéni gyakorlat. A csoportos gyakorlat olyan kiscsoportos foglalkozás, amelynek létszáma a 3.1. *c*) pontban foglalt képességfejlesztés és a 3.1. *d*) pontban foglalt személyiségfejlesztés területén maximum 15 fő, a 3.3. *a*) pontban foglalt területen belül a vezető tanár irányításával végzett általános jellegű gyakorlatokon maximum 10 fő, a szakhoz tartozó tantárgyak tanításával kapcsolatos gyakorlatokon maximum 5 fő;

gyakorlati minősítés: a gyakorlati jellegű foglalkozás ötfokozatú jeggyel vagy háromfokozatú minősítéssel történő értékelése;

iskolai gyakorlat: iskolában vagy más nevelési-oktatási intézményben végzett, rendszerezett gyakorlati tapasztalatszerzés a nevelő-oktató munka megfigyelésével (hospitálás), önálló végzésével és elemzésével a szakórai, valamint az órán és az iskolán kívüli tanári tevékenység legfontosabb terülein;

más pedagógus szak: az óvodapedagógus, tanító, szakoktató, szociálpedagógus, nevelőtanár, pedagógia, valamint a gyógypedagógiai tanári szakok;

tanár szak: olyan alapképzési szak, amely a szakterületi alapképzésnek és a tanári képesítés megszerzésére irányuló képzésnek a szakmai követelményeit elválaszthatatlanul, együttesen tartalmazza, a szakterületi képzés önmagában végzettséget és szakképzettséget nem ad;

tanári szakképzettség: olyan kettős jellegű képzettség, amely magában foglalja a szakterületi szakképzettséget és a tanári képesítést.